

NACIONALNI PROGRAM SUZBIJANJA KORUPCIJE 2006.-2008.

Hrvatski je sabor u ožujku 2006., četiri godine nakon donošenja »Nacionalnog programa za borbu protiv korupcije s akcijskim planom za borbu protiv korupcije« (*Narodne novine* 34/2002.), donio »Nacionalni program suzbijanja korupcije 2006.-2008.« (*Narodne novine* 39/2006.). Donošenjem Programa iz 2006., »Vlada Republike Hrvatske, Hrvatski sabor i sve političke stranke pokazuju volju i odlučnost za suzbijanje korupcije« jer je borba protiv korupcije »sudbonosno pitanje uređenja Hrvatske kao slobodne europske države«. Iako se političku volju proglasilo i Programom iz 2002., kao i priznalo činjenicu da je korupcija ozbiljan društveni problem, drugi se Program deklarativno razlikuje od prvog po tome što naglasak više nije na donošenju zakona nego na njihovoj provedbi.

Program se sastoji od osam cjelina. Nakon uvodnog dijela, u kojem se navode štetne posljedice korupcije te mjere koje su se dosad poduzimale u njenom suzbijanju, slijede dijelovi o procjeni problema, ciljevima, prevenciji, otkrivanju i kažnjavanju, međunarodnoj suradnji, javnom djelovanju i provedbi Programa.

Kod procjene problema uzima se u obzir mišljenje Europske komisije o kandidaturi za EU, indeks korupcije organizacije »Transparency International« (*Corruption Perceptions Index - CPI*) te osobito istraživanja javnog mnijenja. U njima se izdvajaju četiri područja u kojima je u Hrvatskoj rizik korupcije visok, a to su: sudstvo, zdravstvo, lokalna samouprava i političke stranke. U skladu s procjenom problema, odnosno sa spoznajom da je korupcija u Hrvatskoj raširena, definirani su ciljevi Programa: 1) izdvajanje korumpiranih i njihovo sankcioniranje kako bi se izbjegle štetne generalizacije; 2) jačanje profesionalne etike; 3) osiguravanje odgovorne javne uprave u

službi građana i 4) vraćanje povjerenja u lokalnu i državnu vlast.

Prevenciji korupcije posvećen je najveći dio Programa i to za sljedeća područja: 1) pravosuđe; 2) zdravstvo; 3) lokalnu samoupravu; 4) politiku i javnu upravu; 5) gospodarstvo; 6) znanost, obrazovanje i šport. Za suzbijanje korupcije u pravosuđu navodi se sedam mjera koje se trebaju provoditi kontinuirano i njih četiri koje su se trebale provesti do 30. lipnja 2006. One nisu provedene u zadanom roku (provedba je u tijeku), a najvažnije među njima su analiza mreže sudova i državnih odvjetništva te organiziranje javnosti dostupnog pregleda sudske prakse i kaznene politike radi njihovog ujednačavanja. Mjere s nedefiniranim rokom odnose se na analizu opterećenosti sudova s brojem neriješenih predmeta, preraspodjelu neriješenih predmeta, analizu kadrovskog stanja i uvjete imenovanja sudaca, propisivanje sucima i državnim odvjetnicima obveze prijavljivanje imovine i načina njezina stjecanja itd.

Za zdravstvo se predviđa čak dvanaest mjera koje bi se trebalo provesti do 31. ožujka 2007. godine. Neke su od njih vrlo ambiciozne, poput pripremanja projekta temeljite reforme zdravstva, pripremanja prijedloga reforme sustava zdravstvenog osiguranja te reorganiziranja hitnog zdravstvenog sustava i primarne zdravstvene zaštite. Većina se odnosi na podizanje transparentnosti u zdravstvu u smislu dostupnosti bolničkih kreveta te lista čekanja za dijagnostiku i kirurške zahvate. Naglašavaju se i redovite preventivne i represivne akcije suzbijanja činjenične (ne perceptivne) korupcije uz kvalitetnu medijsku potporu.

Dio koji se odnosi na lokalnu samoupravu prilično je općenit, odnosno nije jasno kako će se navedene mjere provesti i/ili što se pod njima podrazumijeva. Mjere su sljedeće: 1) osiguranje nadzora nad zakonitošću lokalnih službi; 2) pojačanje mjera za stvaranje posebnih, lokalnim sre-

dinama primjerenih načina za sprječavanje korupcije; 3) promjena zakona o izborima za tijela lokalne samouprave; 4) jačanje samostalnosti i odgovornosti lokalnih jedinica u procesu decentralizacije i 5) pojačanje nadzora korištenja lokalnih sredstava. Ono što zabrinjava jest da se stječe dojam kako će se decentralizaciju provoditi paralelno s ostalim mjerama, što bi u prijelaznom periodu i uz postojeću razinu korupcije moglo povećati samovolju lokalnih dužnosnika.

U području politike Program stavlja naglasak na donošenje Zakona o financiranju političkih stranaka te izmjene Zakona o sprječavanju sukoba interesa na način da se u njega uključe i dužnosnici lokalne uprave i samouprave. Mjere koje se odnose na državnu upravu i javne službe koncentriraju se na objektivna mjerila za selekciju i napredovanje zaposlenih, pripremanje etičkog kodeksa, obavljanje stalnog nadzora rada državne uprave te osiguravanje većih plaća i boljih radnih uvjeta u državnoj upravi. Cilj je i omogućiti dosljednu primjenu i provođenje Zakona o pravu na pristup informacijama te izmijeniti Zakon o postupku primopredaje vlasti tako da se u njega uključi i lokalna razina. U Programu se ističe da je nužno zabraniti svaki postizborni pokušaj kadrovskih promjena motiviran političkim revanšizmom.

Dio Programa koji se odnosi na gospodarstvo koncentrira se na slobodu tržišnog natjecanja i povećanje nezavisnosti rada regulatornih agencija. Također se predlaže analiziranje stanja privatizacije državnog portfelja kako bi se utvrdio plan nastavka privatizacije; trebalo bi jasno odrediti što se smije, a što ne može privatizirati i u kojoj mjeri. Što se tiče uloge države, ona bi trebala biti preispitana u vođenju trgovačkih društava u njenom vlasništvu. U sektoru gospodarstva trebalo bi analizirati i sustav javnih nabava i njegove slabosti kako bi se donio novi Zakon o javnoj nabavi. Pored toga predlaže se izrada strategije uprav-

ljanja Državnom riznicom te u skladu s time izmjene i dopune Zakona o državnom proračunu te Zakona o izvršenju državnog proračuna.

Kod znanosti, obrazovanja i športa ne navodi se mnogo konkretnih mjera. Smatra se kako je korupciju u tim resorima najbolje suzbijati sustavnim pristupom financiranja te edukacijom koja treba utjecati i na područje korupcije. Sprječavanje korupcije u znanosti podrazumijeva nadzor nad provođenjem natječaja i praćenje realizacije znanstvenih programa i projekata koje financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Kod visokog obrazovanja naglašava se da je uvođenje državne mature bitan korak u suzbijanju korupcije, a u športu je cilj postići transparentnije poslovanje profesionalnih klubova.

Što se tiče posljednje četiri cjeline Programa, važno je istaknuti samo da se predviđa osnivanje Nacionalnog vijeća za praćenje provedbe Nacionalnog programa suzbijanja korupcije, koje trebaju činiti zastupnici, predstavnici poslodavaca, sindikata, nevladinih udruga koje se bave problemom korupcije, predstavnici akademske zajednice, stručnjaci i predstavnici medija. Programom iz 2002. također je bilo planirano povjerenstvo za nadzor njegova provođenja, ali nije ga se osnovalo.

Kod aktivnosti predloženih Programom za koje je 30. lipnja bio definiran kao datum provedbe, izvršeno je sljedeće:

- izmijenjen je Zakon o postupku primopredaje vlasti na način da ga se dopunilo za lokalnu razinu
- izmijenjen je Zakon o sprječavanju sukoba interesa tako da su sada i lokalni dužnosnici obvezni prijaviti način stjecanja imovine
- uvedena je zabrana postizbornih pokušaja kadrovskih promjena motiviranih političkim revanšizmom (također u okviru Zakona o postupku primopredaje vlasti)

- izvršena je analiza privatizacije državnog portfelja uz predlaganje programa i plana nastavka privatizacije
- povećao se nadzor nad provođenjem natječaja za projekte koje financira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
- poboljšana je organizacija MUP-a.

Najvažnija mjera koja nije provedena do 30. lipnja, a trebala je biti, odnosi se na ranije spomenutu analizu mreže sudova i državnih odvjetništva.

Do 30. rujna trebalo je napraviti sljedeće:

- povećati nadzor nad korištenjem lokalnih sredstava
- precizno urediti financiranje političkih stranaka
- analizirati ulogu države u vođenju trgovačkih društava u njenom vlasništvu uz predlaganje mjera njenog povlačenja
- osigurati primjereno predstavljanje države kao vlasnika u nadzornim odborima
- analizirati sustav javne nabave i podvrgnuti ga strogim pravilima nadzora, uz

sužavanje mogućnosti direktnih pogodbi.

Ništa od toga nije učinjeno u zadanom roku, barem prema informacijama dostupnim javnosti. Napravljen je jedino nacrt Zakona o financiranju političkih stranaka, ali njegov je velik nedostatak što se uopće ne dotiče pitanja financiranja kampanja.

Dok rokovi Programa ističu, što izgleda ne zabrinjava nositelje vlasti, problemi koji su se njime trebali riješiti sve su više očiti zahvaljujući prvenstveno medijima. Mediji su isto tako ukazali na to da je Hrvatska još uvijek daleko od zakonskog uređivanja lobiranja i djelovanja interesnih skupina, što se u Programu nigdje ni ne spominje. Čini se da, suprotno onome što piše u Programu, u Hrvatskoj ne postoje politička volja i odlučnost za suzbijanje korupcije. U njegovu se provedbu vjerojatno krenulo zbog pritisaka Europske unije ili sakupljanja političkih bodova, a na taj se način neće vratiti povjerenje u državnu i lokalnu vlast. Time automatski nije ostvaren jedan od glavnih ciljeva Programa.

Marijana Bađun